

**Nemzetközi
Kapcsolatok és
Politikatudományi
Doktori Iskola**

Nemzetközi és Biztonsági
Tanulmányok Doktori
Program

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Pál Melinda

A puha hatalom súlya nagyhatalmak smart külpolitikai stratégiájában
a kétpólusú világrendszer felbomlása után
(1989 – 2018)
Kemény és puha hatalmi eszközök vizsgálata

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Prof. Dr. [Bradean-Ebinger Nelu](#)

egyetemi tanár

Budapest, 2021

**Nemzetközi, Politikai és Regionális Tanulmányok Intézet
Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Pál Melinda

A puha hatalom súlya nagyhatalmak smart külpolitikai stratégiájában a kétpólusú világrendszer felbomlása után

(1989 – 2018)

Kemény és puha hatalmi eszközök vizsgálata

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Prof. Dr. [Bradean-Ebinger Nelu](#)
egyetemi tanár

© Pál Melinda

Tartalom

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása.....	4
II. Módszerek és elemzési szempontok.....	7
III. Az értekezés eredményei	8
1. Legfontosabb hipotézisek valamint értékeléseik: indoklások, következtetések.....	8
2.2. A külpolitikai aktivitások időszakos elemzésének indokoltsága.....	14
2.1. 1989 - 2012.....	14
2.1.1. Az Amerikai Egyesült Államok.....	14
2.1.2. Kínai Népköztársaság.....	16
2.2. 2012-2018.....	17
IV. Főbb hivatkozások	21
V. A témakörhöz kapcsolódó publikációs jegyzék.....	22

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

A 2000-es évek első évtizedének második felétől kiemelt érdeklődés övezi mind a soft, a hard, mind pedig a smart power fogalmát. A legkülönbözőbb összefüggésekben merül fel a puha és kemény hatalom emlegetése mind politikai megszólalásokban, mind a sajtóban, többször a fogalmak letisztázottsága nélkül. A puha, kemény és okos hatalmi külpolitikai aktivitások állandó hivatkozási alappá váltak, miközben popularitásuk ellenére tudományosan is meglehetősen feldolgozatlanok. A puha hatalomról számtalan részterületet érintő elemzés, újradefiniálási törekvés született, de a soft power analitikus koncepció és fogalom jelentésköre valamint határterületei feltérképezésére – „*enciklopédikus*” elemzésére – tudomásom szerint eddig két olyan tanulmánykötet vállalkozott, amelyek szakmunkák gyakori hivatkozási alapjává váltak. A 2010-ben Michael Cox és Inderjeet Parmar szerkesztésében a „*Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*” (Cox-Parmar 2010) című gyűjteményes kötetet a New York – i Routledge kiadó gondozásában publikálták. Ugyanennél a kiadónál a *Routledge International Handbooks* sorozatkötetként jelent meg a „*The Routledge Handbook of Soft Power*” 2016-ban (Chitty 2016). Jelen értekezés perspektívájához a korábbi kötet megközelítése áll közelebb. A dolgozat perspektívája történeti és államközi, míg természetszerűen tárgya a későbbi tanulmánygyűjtemény több megközelítése (a nyilvános diplomáciától a nemzeti márkáépítésen keresztül a közösségi média és az e-diplomácia nagykövetségek tevékenységében betöltött szerepéig.) A puha hatalmi befolyásolás gyakorlati elemzésére a 2015-től évente megjelenő „*Soft Power 30*” nyújt rendkívül informatív analíziseket a mérési index adatainak közlése mellett. Az egyes országok (valamint egyetlen nemzetközi szereplőként az Európai Unió) külkapcsolati tevékenységét és nemzetközi helyzetét átfogó és multidiszciplináris módon összehasonlító első index az *Elcano Global Presence Index* 2010 óta (adatokat 2005 óta vizsgál). Mindkét mérési index adataira támaszkodom elemzéseim, következtetéseim során. Engem személyesen a 2010-ben megjelent tanulmánykötet egyik szerkesztője, Michael Cox, az LSE mára már nyugalmazott nemzetközi kapcsolatok emeritus professzora ismertetett meg több alapvető, a témát érintő dokumentummal. 'Bibliográfiai válogatása' orientált a végleges témám felé. /A 2013-14-es parlamenti évben stratégiai prioritást élvezett a soft power a brit parlamentben. A Lordok Háza felállított egy tanácsot a puha hatalmi befolyás elemzésére: a Select Committee on the Soft Power and the UK's Influence-t. Az ő szakmai tanácsadójuk volt Michael Cox a tanács által megjelentetett, döntéshozók számára ajánlásokat tartalmazó 'Meggyőzés és hatalom a modern világban' („*Persuasion and Power in the Modern World*”) címmel nyilvánosságra hozott jelentésük, fehér könyvük megalkotásakor. Ebben a minőségében kerestem meg Londonban 2017-ben a BCE Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola Erasmus plusz egyéni kutatói ösztöndíjasaként./

Jelen értekezés számára a legkézenfekvőbb aktoroknak a kétpólusú világrendszer felbomlása után a nemzetközi kapcsolatokban legdinamikusabb szerepet játszó külpolitikai szereplők mutatkoztak. Az állami szintű befolyásolás puha és kemény hatalmi eszközöket elegyítő smart külpolitikai stratégia elemzésére ezen országok külpolitikájának gyakorlati vizsgálata a legkézenfekvőbb. Ezek az elemzések egyben alkalmat nyújtanak a soft power terminust a nemzetközi kapcsolatok szótárába bevezető Joseph Nye által megfogalmazott fogalmi kontúrok árnyalására. A vizsgált két meghatározó hatalom az Amerikai Egyesült Államok és Kína, mely országok külkapcsolati aktivitásainak prioritásait időben 1989-től, a hidegháború, a kétpólusú világrendszer felbomlásától 2018-ig vizsgálja az értekezés.

A disszertáció célja annak vizsgálata, hogy a hidegháború befejeződésével, a kétpólusú világrendszer felbomlása után, amikor „[a] csatatér nem feltétlenül mező többé, az emberek fejében van”,¹ milyen bel- és külpolitikai légkörben, milyen súllyal milyen puha hatalmi eszközöket, programokat, politikákat, stratégiákat alkalmaztak külkapcsolataikban meghatározó hatalmak a kemény hatalmi eszközök mellett és ellenében. Ezek az elemzések fogalmi jelentéskörök árnyalására, bővítésére is lehetőséget nyújtanak.

Az *Amerikai Egyesült Államok* két és fél évszázada létező, ideológiai alapon megszerveződött modern állam(szövetség), amelynek közvetlenül az európai felvilágosodásból eredeztethető alapértékeit (emberi szabadság, demokrácia, individualizmus) alapító alkotmányába is belefoglalták. A kétpólusú világrendszer felbomlásával az USA *unilaterális helyzetbe került* hatalommá vált (ennek eufóriájával és kényszerkötöttségével együtt). E szerepéből kimoszva a világgazdasági válság, sőt az afganisztáni és iraki intervenciók és következményei óta folyamatosan megingó nagyhatalom.

Kína több ezer éves civilizációs, kulturális múlttal rendelkező ország. Egy évtizedek óta formálódó ideológiai vákuumhelyzetben a vizsgált időszakról a politikai vezetés egyre erőteljesebben hivatkozik egy holisztikus, vallási – etikai – társadalmi – politikai eszmerendszer, a konfucianizmus tanaira, mely eszmerendszer kétezer éven át, 1911-ig hivatalos állami ideológia volt. Hivatkozási alappá vált továbbá Kína (történelmi önmeghatározó néven a Középső Birodalom) szintén kétezer éven át működtetett külkapcsolati és kereskedelmi hálózata, a hódoltsági – ajándékrendszer politikai és gazdaságfilozófiája. A kétpólusú világrendszer felbomlásakor, ahogy azóta is, Kína *központi regionális hatalom*. Jelenleg a világ legnagyobb populációjú, s egyben tekintélyelvű állama, mely ország ámulatba ejtő, évtizedeken keresztül kétjegyű évi gazdasági növekedést produkáló fejlődése révén vált a világ második gazdaságává és egyben közepesen fejlett országgá a vizsgált időszakban. Vásárlóerő paritáson mérve a 2010-es évek első felében (2014-re) lekörözte az Egyesült Államokat, de vásárlóerő paritáson mért fogyasztás terén – egy főre vetítve - 2018-ban a 73. legfejlettebb gazdaság volt Gabon mögött és Azerbajdzsán előtt.

Önként adódna egy puha hatalmi fókuszú elemzésnél harmadik „hatalomként” - meghatározó nemzetközi szereplőként - a sokak által a puha hatalom hatalmaként emlegetett Európai Unió vizsgálata is. Az Európai Unió a legtöbb föderális jellegzetességet mutató nemzetközi szervezet, ahol ezzel együtt a tagállamok kormányközi döntéshozatala a meghatározó. Külső szakpolitikái (az EU de facto külpolitikája) révén azonban uniós szinten, méreteken köt szerződéseket, vonz szövetségeket az európai alapértékek mentén a 2003-as biztonsági stratégia önmeghatározása szerint „jóra törekvő erőként” (*force for good*). Az Amerikai Egyesült Államok alapértékei európai gyökereik, s az Észak - atlanti Szerződés Szervezete révén a két hatalom nem csak biztonsági téren a legközelebbi szövetséges. A kétpólusú világrendszer felbomlása után az 1970-es évek elejétől stratégiai szövetséges Kína és az Egyesült Államok viszonya rivalizáló hatalmi partnerséggé alakult át. A vizsgált időszakban az EU és Kína kapcsolatai sem voltak mentesek sem gazdasági, sem politikai (emberi jogok, Tajvan, Tibet kérdése, fegyverembargó) természetű feszültségektől - koránt sem. Ezek a feszültségek azonban az 1989-es Tienanmen téri eseményeket követő fegyverembargó kivételével a vizsgált időszakban 2012-ig elsősorban, a későbbiekben többnyire a retorika szintjén voltak jelen. Ez a gazdasági kapcsolatokat egyre szorosabbá fűző gazdasági érdekeknek valamint paradox módon az Európai Unió nemzetközi befolyásoló képessége szükségességének és erősödő nagyhatalmi szerepigényeinek egyszerre volt köszönhető. Egy doktori értekezés

---

¹Michael Mullen, az USA Egyesült Vezérkari Főnökségének volt elnöke; idézi: Shanker 2010:”*frankly, the batterfield is not necessarily a field any more. It's in the mind of the people*”

terjedelmi korlátai azonban sajnos nem teszik lehetővé e harmadik nemzetközi erőnek a másik két, sok tekintetben meghatározóbb nemzetközi erővel hasonló mélységű elemzését – saját próbálkozásom a tanúsága ennek.

Az értekezés fókuszához legközelebb Joseph Nye nemzetközi politikai szakértő, Harvard-professzor, az időszak több amerikai adminisztrációjának befolyásos tagja elméletei állnak. Nevéhez köthető a puha hatalom kifejezés bevezetése a nemzetközi kapcsolatok szótárába, valamint egy puha hatalmi analitikai koncepció és egy smart külpolitikai stratégiamegfogalmazása. Joseph Nye analitikus koncepciója szerint a cél érdekében bevethető puha erőforrások a másik félre vonzással, azonosulási vágygal ható ideák (a kultúra, az értékek és külpolitikák) a kényszerítő vagy (le)fizető erőforrásokkal, a katonai és gazdasági együttműködés eszközeivel szemben.

A dolgozat állítása szerint a külpolitikát, annak prioritásait alakító két dialektikus erő közül a *puha erőforrások* közé tartozik *minden vonzás által ható, nem kényszerítő erejű együttműködési erőforrás*, így azok nem csak 'mentálisak' lehetnek (lehetnek gazdasági, sőt katonai aktivitások is), míg a *kemény hatalom eszköztárát a kényszerítő katonai erő és a gazdasági korlátozások, kényszerek* jelentik. Összefoglalóan *a puha hatalom a vonzáson alapuló együttműködő erő*, míg *a kemény hatalom a kényszer eszköze*.

A puha hatalomnak azonban van egy nem elhanyagolható jellegzetessége: akormányok számára nehezebben kezelhető eszköz, mint a kemény hatalom. Néha évekbe, sőt évtizedekbe telik a kívánt eredmények elérése. *Rendkívül fontos sajátossága ez a puha hatalomnak. A kemény erő hatása gyors, a puha erőé lassú.* Így a puha hatalmi eszközhasználat elemi része szinte minden 21. századi külpolitikai szereplő politikáinak (önmagában vannak diplomáciai kapcsolataik, nem katonai célra, korlátozásra szánt csúcstechnológiai újításaik). *A puha hatalmi túlsúlyú, irányultságú külpolitika* azonban *stratégiai prioritássá* vagy *hangoztatott domináns eszközzé* jellemzően akkor válik (a nemzetközi kapcsolatokban domináns szerepet játszó országok esetében), *amikor az országról / hatalomról kialakult képet kívánják javítani - egykori presztízs visszaszerzése céljával. Vagy (morális) hatalomvesztés esetén /az unilaterális hatalom USA/ vagy fejlődő, feltörekvő hatalomként /a központi regionális hatalom Kína/.* Ettől eltérő eset, amikor a puha hatalmi irányultságú külpolitika létet meghatározó / összetartó jellegzetesség /mint az Európai Unió esetében (volt)/, ez azonban csak szövetség, nemzetközi szervezet esetében lehetséges, ahol egyben a fizikai biztonságot részben kívülről garantálják). A morális és nemzetközi politikai hatalomvesztést elszenvedett Amerikai Egyesült Államok kétpárti egymást váltó adminisztrációinak a vizsgált időszakban (is) maximum négy év állt rendelkezésére egy puha prioritású hatalmi stratégia kidolgozására. Az egykori presztízsét visszaszerezni kívánó, s egyben békés fejlődését hangsúlyozó Kína esetében azonban külpolitikai prioritást élvező doktrínák, koncepciók, irányelvek kidolgozásai egy folyamatosan kirajzolódó fejlődési ív szerint történtek több évtized alatt - mely ív közvetlenül köthető a képességek elrejtése tengeri politikájától való elmozdulás-sorozat ívével. Az időben nem távoli *morális presztízs vesztes utáni pozíció visszaszerzése nehezebb*, s a puha hatalom *akadályozott*, *amikor a közvetíteni kívánt politikák, a kultúra vagy az értékek nem vonzanak, sőt esetleg taszítanak másokat.* Az értekezés igyekszik megmutatni a két meghatározó hatalom gazdasági folyamatait, külkapcsolatait az új évezredben meghatározó valóságos hajtóerőkkel, növekedés-indikátorokkal együtt, nem leplezve a folyamatok kétarcúságát, visszásságait. Teszi ezt annak az elvnek a jegyében, hogy puha hatalmi befolyásolásról csak akkor beszélhetünk, *ha valóságos vonzást kivált(hat)ó, legitimnek tartott* (Nye 2004) - *legitim* (Cox 2014) *erőforrás mozgatja azt.*

II. Módszerek és elemzési szempontok

A disszertáció együtt alkalmaz kvalitatív és kvantitatív kutatási módszereket, a kvalitatív módszerek dominanciájával, s nem jelentéktelen súlyt képvisel a történeti megközelítés. Az analízisek jellemzően deduktívak. A hipotézisek vizsgálata, a kutatási kérdésekre adott válaszok tartalmazznak számszerű adatokat, annak köszönhetően, hogy léteznek mind partikulárisan a puha hatalmat mérő, mind az országok és egyetlen nemzetközi szervezetként/integrációként az Európai Unió külpolitikai tevékenységét és nemzetközi helyzetét monitorozó szintetikus indexek. Ezek azonban külföldi jelenlét (*external projection*) és nem hatalmi befolyás síkján kvantifikálhatóak. Önmagukban nem megfelelőek az erőviszonyok és azok változásai mérésére, de segítik a nemzetközi folyamatok nyomon követését és összehasonlító elemzések végzését. A kvalitatív magyarázati sémákat a mérési indexek mellett a külgazdasági kapcsolatok, jellegzetességek jellemzésére alkalmas hivatalos statisztikák (gazdasági, demográfiai adatok) egészítik ki.

A kvalitatív módszerek közül a szövegelemzés, illetve kis mértékben a diskurzuselemzés módszereit alkalmazom, vagyis elsősorban primer és szekunder forrásokra épülő beavatkozás-mentes vizsgálatra (dokumentumelemzés, szakirodalom elemzés, narratív elemzés) támaszkodom. Az elemzést alapvetően angol, emellett magyar s igen kis mértékben francia és német nyelvű források bevonásával végzem, amelyek között hivatalos nyilatkozatok, jelentések, politikai felsővezetői beszédek mellett különféle sajtótermékek, gazdasági és politikai elemzések, valamint publikált személyes közlések, visszaemlékezések is helyet kapnak. Ebben a kutatásban a weberi tudományfelfogással összhangban álló pozitivistá felfogás mellett, amely szerint a fő cél a jelenségek - jelen esetben külpolitikai lépések, projektek, tervek, stratégiák - megértése és magyarázata, a vizsgált jelenségeket a dolgozat tárgyának megfelelően értékrendek szerint is értékelni kívánom (normativitás) elsősorban konstruktivista, szerepelméleti elemzéssel, felsővezetői beszédek, nyilatkozatok, külpolitikai stratégiák, kiadott fehér könyvek segítségével. A dolgozat egyik alaphipotézise ugyanis éppen az, hogy a vizsgált hatalmaknak - ahogy minden nemzetközi befolyással is rendelkező entitásnak - létezik egy olyan, modellként szolgáló/szolgálható kulturális vagy értékrendszere, amely a 21. században önálló nagyhatalmi képesség. Természetesen a normatív erőket leírom, a civilizációs - kulturális gyökerű értékrendszereket elemzem, nem értékelem.

Kutatási módszerem alapvetően külpolitikai folyamatok, prioritások elemzése egy már megalkotott analitikai koncepció (soft power elmélete) és stratégia (smart power) adott külpolitikai döntésekben, lépésekben, programokban, tervekben játszott szerepének vizsgálatával. *A smart power külpolitikai stratégia a puha és kemény hatalmi eszközök, vagyis egy, a nemzetközi kapcsolatokban szerepet játszó entitás teljes külpolitikai eszköztárának adott külpolitikai helyzetben alkalmazott elemeit, jellegét határozza meg.* Az elemzések - amelyek jelen disszertáció esetében külpolitikai döntések, lépések elemzését, dokumentumelemzést, szakirodalom elemzést, narratív elemzést jelent - egyben terepet nyújtanak arra is, hogy egy már kidolgozott analitikai koncepciót tágabban értelmezzek, mint az eredeti koncepció, kiegészítsem annak eszköztárát. Ebben a tekintetben a dolgozatban alkalmazott módszer elmozdulást jelent az esettanulmány, esettanulmányok felé.

A hipotézisekben felvetett állítások vizsgálatára, illetve a kutatási kérdés megválaszolására *a legmegfelelőbb módszert a végkimenetel-magyarázó és összehasonlító folyamatkövetés (explaining-outcome and comparative process tracing) kínálja.* A folyamatkövetés - amelyet tipikusan esettanulmányok esetében alkalmaznak - kvalitatív módszer. Alapvetően annak vizsgálatára szolgál, hogy *milyen hatások érvényesülnek a szereplők interakciójában, „az események sorát történeti magyarázat felállításával narratív formában követjük és*

tárgyaljuk” (Samaan 2019, p. 14; magyarul idézi: Dudlák 2021/22, p. 22), s így a hatalmi helyzetben bekövetkezett változások értékelésére is igen alkalmas metodológiai eszköz. Az összehasonlító folyamatkövetés fő célja az *okozati összefüggések tudományos igényű feltárása és elemzése, amit időszakonkénti és területenkénti összehasonlításban* valósítok meg.

Ilyenkor tehát a végkifejlet már ismert, *a kutatási kérdés pedig jelen értekezés esetében abból adódik, hogy miként, milyen belső és külső körülmények között, milyen külpolitikai környezetben, milyen külpolitikai eszközkészlet, stratégia alkalmazásával jutottunk el a végkifejletig.*

Jól használhatóak a *folyamatívek, elemzések során az elsősorban felsővezetői megszólalásokat vizsgáló szerepelmélet (role theory) megközelítései.* A szerepelméletet a nemzetközi kapcsolatok területén elsősorban *a nemzetközi pozícióban történő változás jelzésére* használják, de a disszertáció számára e szerepe mellett azért is fontos, mert több esetben, *felsővezetői beszédeken, megnyilatkozásokon keresztül kapcsolatot teremt a külpolitikai prioritások és az adott külpolitikai szereplő által megnyilatkozásaiban „mozgósított” alapértékek, értékrend között.* Kalevi J. Holsti definíciója (Holsti 1970, pp. 245-6) szerinti „szerepfelfogás [...] azt jelöli ki, *hogyan milyen eszmék mentén folytatja egy állam a külpolitikát (tehát preskriptív)*”.² (Elkülöníti egyben a szerepfelfogást a pusztán leíró szerep performansztól, a valóságos külpolitikai viselkedéstől, amellyel a szerepfelfogás nem minden esetben azonos.) Sokszor emlegetik együtt a konstruktivizmussal, elemzési módszereikben sok a közös vonás (a dolgozat módszertanát érintően is), mégis két, már különvált iskola.

III. Az értekezés eredményei

1. Legfontosabb hipotézisek valamint értékeléseik: indoklások, következtetések

Az 1. kiemelt hipotézis: A 21. századi megváltozott biztonsági környezetben a puha hatalom jelentésköre bővebb Joseph Nye analitikus koncepciója által 2004-ben meghatározottnál.

A disszertáció értelmezésében a *soft power együttműködő erő,* a nemzetközi kapcsolatok szereplőinek azon képességén alapul, amely révén külpolitikai aktivitásaik során *a másik szereplő preferenciáit vonzással vagy kooperáció révén formálják,* így része minden vonzásra és kooperációra, együttműködésre készítő erőforrás *valamint külpolitikai aktivitás.*³ A *hard power* (a disszertáció értelmezésében a *kényszer eszköze*) egy ország kényszerítő politikája, mellyel egy másik országot cselekvésre vagy döntései megváltoztatására kényszeríti (katonai erővel, gazdasági szankciókkal, diplomáciai fenyegetésekkel)⁴

*Az 1. kiemelt hipotézis igazolása, s adódó következtetések:*A hagyományos, sokak (köztük Joseph Nye) által egyértelmű kemény erőforrásként értelmezett katonai és gazdasági nagyhatalmi forrásokkal ellentétben a diplomáciai és kulturális⁵ források közkeletű értelmezés szerint puha erőforrások. A külpolitikai aktivitásokat nagyban befolyásoló nagyhatalmi képességek közül a demográfia, a katonai és gazdasági képességek kemény erőként asszociálódnak a nagyhatalmi forrásokkal parallel módon. A diplomácia ellenben, mint a legitimnek ítélt

---

²Breuning 2011, p. 23. Magyar nyelven idézi Hettyey 2018, p. 132; e tanulmány a szerepelméleti iskoláról rövid, átfogó áttekintést nyújt: u.o. pp. 127-135.

³ Joseph Nye definíciója szerint a *soft power* a hatalom másik arca, az indirekt úton megvalósított akarat, a másik preferenciái formálásának képességén alapul. Forrása a kultúra, értékek, politikák vonzereje. (Nye 2004) Így semmilyen, a természetes vonzóerőn túli, kívüli ösztönzőerő (pl. fizetés, pénzáramlás) nem része.

⁴ Joseph Nye szerint a *hard power* a direkt úton megvalósított akarat, s a másik preferenciái megváltoztatásának képességén alapul. Eszközei a (le)fizetés, a megvesztegetés vagy a megfélemlítés, kényszerítés lehetnek (Nye 2004) a sokat emlegetett „stick and carrots” stratégia szerint.

⁵ Kultúra alatt a disszertáció értelmezése szerint civilizáció értendő. Az alapvető, mások számára vonzás, azonosulási vágy tárgyát képez(het)ő értékektől az azzal egyébiránt nagyon nem távolian összefüggő intézményi kultúrán át a márkáig terjed.

„nemzetközi napirend meghatározásának képessége,⁶ ill. a döntések meghozatalában való részvétel lehetősége” (Tálas 2015) vagy mint annak művészete, hogy megtaláljuk a közös területet, kapcsolódást különböző érdekek között, elkerüljük a konfliktust (Ruffini 2015, pp. 15-6) közvélekedés szerint tisztán puha külpolitikai aktivitásokat összegző külpolitikai képesség.

A disszertáció kiterjesztett puha hatalmi fogalom meghatározásából következő alapvető különbségtétel *a befolyásolás kényszer (és lefizetés) illetve vonzás általi hatásgyakorlása között* húzódik (*kényszer: kemény hatalom; vonzás: puha hatalom*). E kiterjesztett értelmezés szerint is helyt állóak Nye ellentét-metaforái a kemény illetve puha hatalom leírására: nyomó (*push*) illetve húzó (*pull*) erő; „*stick and carrots*” politika vagy mágnes (*magnet*) vonzás; kényszer (*coercion*) vagy önkéntes döntés (*voluntarism*) ellentéte. (Nye 2021, p. 201- 202)

A példa, vonzás ereje azonban nem csak nemzetközi politikai és kulturális - értékrendszerbeli, hanem gazdasági, sőt a hadsereget érintő példa követésére is csábíthat. (Az ösztönösen puha hatalminak minősíthető együttműködő klasszikus és szakdiplomáciai aktivitások mellett *a gazdasági modell vonzásán alapuló együttműködés, a kölcsönös előnyöket nyújtó külgazdasági kapcsolatok (befektetések, kedvező hitelek, külkereskedelem), a fejlesztési támogatások és asszisztencia valamint a hadseregek közötti együttműködések, képzési programok, humanitárius segítségnyújtás is puha külpolitikai aktivitások.*) Így a *puha hatalom eszköztárát erősíti a másokat vonzó gazdasági modell* /jólét (nyugati), jólét ígéretének (kínai) étosza/, *a technológia minden nem militáns célra szánt eredménye*, hiszen *a technológiai vívmányok és fejlesztő cégeik, vállalataik egy ország imázsának, külföldi pozitív képének kihagyhatatlan részét képezik*. A globalizálódó, egymástól egyre függőbbé váló világban e mellett a domináns gazdaság egészének működése a *nemzetközi kapcsolatokban „sticky”, ragadó, ragasztó erő, amely, mint a húsevő lapos növény, magával ragad majd nem ereszt* (Mead 2004, p. 50) – ahogy erre Joseph Nye elméletéből kiindulva Walter Russell Mead hívta fel a figyelmet, így köztes elem. *Katonai erő* is játszhat *puha hatalmi szerepet gyenge államok katonai erejével való együttműködés (képzések, cserekapcsolatok) révén vagy katasztrófák esetén humanitárius akciókkal*.

Ezt a tágabb értelmű fogalom meghatározást *igazolja vissza* a disszertáció témáját érintő nemzetközi szakértő elemzések mellett *az értekezésben hivatkozott minden mérési index*, akár a puha hatalmat partikulárisan /IfG (Institute for Government) - *Monocle, Soft Power 30*/ vagy a külpolitikai aktivitások részeként /*Elcano Global Presence Index*/ vizsgálják a puha hatalmi eszközkészletet.

A 2. kiemelt hipotézis:

Egy jelenkori elemzés során a hagyományos (demográfia, katonai, gazdasági), valamint diplomáciai képességek mellett kikerülhetetlen nagyhatalmi képesség a technológia, annak 21. századi meghatározó hatalmi szerepe miatt, továbbá a modellértékek gyűjtőszóval összegzett képesség. A modellértékekre vagy értékrendszerre állam-, intézmény- és külkapcsolati rendszer is épül, amely a fogadó ország részéről a vonzás tárgya, csábítás eszköze lehet, a küldő ország részéről a meghonosítani kívánt kulturális exporttermék.

Miközben a nemzetközi szereplők - köztük a nagy- és központi regionális hatalmak - küzdenek és együttműködnek a nemzetközi szintéren, civilizációs erőforrásaik (a legszélesebb értelemben vett kultúrájuk) fontos szerepet játszik befolyásukban és működésükben.

---

⁶Joseph Nye nézete szerint természetesen csak abban az esetben beszélhetünk puha hatalomról, ha a „legitimnek ítélt napirend meghatározása a cél, de a vonzalom és a meggyőzés a viselkedési sprektum részei.” (Nye 2021, p. 201; bővebben Nye 2011) Tálas Péter hivatkozott prezentációja és így idézett definíciója is Nye smart power elméletéből indult ki.

Az amerikai alapértékek az alapszerződésbe foglalt szabadság, demokrácia, individualizmus. (Az alkotmány szerint az Egyesült Államok *szabad Személyek Uniója*, melynek célja az igazságosság, a belső nyugalom, a közös védelem, a közjó megvalósítása, s a szabadság áldásainak biztosítása.) A kínai alapértékek kiemelése dokumentumelemzéssel kevésbé lehetséges, a mindennapi élet részét képezik a közösség (családi kollektivizmus), a rend, a hierarchia vagy a tekintély tisztelete.

Az alapértékek mellett a legkézenfekvőbb és leghatásosabb példa e modellértékekre gazdasági természetű: a kínai hódoltsági ajándékrendszer (*tributary system*) valamint a Bretton Woods-i intézményrendszer. Kína regionális primátusát a *Pax Sinica* részét képező nemzetközi kapcsolati és kereskedelmi hálózat, a hódoltsági ajándékrendszer biztosította 2000 éven keresztül - az ópium háborúval kezdődő megaláztatás századaiig. Ez a hálózat olyan kötőerőt biztosított, hogy a kulturális fölényrel vezető birodalom mellett a hódoltaknak („barbároknak”) saját területükön függetlenséget, kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatokat biztosított, védelmet nyújtott.⁷ Egyben azonban a Középső Birodalom biztonságát is garantálta, s gazdasági és kulturális dominanciáját érvényesítette a régióban. A tributary rendszer a vizsgált időszakban vált egyre többször hangoztatott követendő történelmi mintává, kötelekké Kína gazdaságfejlesztési kapcsolatait érintően (felsővezetői megszólalásokban is). Az Amerikai Egyesült Államok a *Pax Americana* részét képező Bretton Woods-i rendszer (1946-tól) több mint fél évszázada tartó nemzetközi gazdasági primátusa, intézményei révén monetáris és általában külgazdasági világvezető. A hidegháború időszaka alatt, az 1980-as években az Egyesült Államok megnyitotta piacait - akár nem kölcsönös alapon - az export felé. Ez a politika, amely a kommunizmus feltartóztatása átfogó stratégiájának volt része, segített az egész világon megszilárdítani az amerikai rendszer támogatását. Mára Amerika adóssága is kötőelemmé, ragasztó hatalmi erejévé vált. Ez a nemzetközi monetáris rendszerbe beágyazott amerikai/nyugati ragadó-ragasztó erő lételeme, működése és bosszúja (Mead 2004, pp. 50-53).

E két intézményesült civilizációs kultúra jelenti a két vonzó gazdasági modell alapját, gyökerét. Az értekezés táblázatban szemlélteti azokat a nyugati (európai és amerikai) illetve kínai történelmi alkotmányos struktúrákat és alapintézményeket, amelyek állítása szerint alátámasztják, befolyásolják a külgazdasági kapcsolatokat is.

A technológia puha hatalmi jellegét, hatását erősítendő a dolgozat példaként hoz két, természetében, fejlődésében civilizációs eltéréseket is mutató cégtörténetet. Az egyik a nyugati 21. századi sikertörténet mintája: a sokak szemében amerikai ikon, mások szemében még mindig ellenikon innovátor – feltaláló - ügyvezető igazgató Elon Musk és cége, a Tesla története, a másik a hosszú ideig kínai puha hatalmi márkavédjegyek is tartott WeChat, a kínai internetes ökoszisztéma kiépülésének története.

A 3. kiemelt hipotézis: *Az egyes nagyhatalmi képességek nem csak besorolhatók azok puha vagy kemény hatalmi jellegük szerint, 21. századi jelentéskörük, hatásmechanizmusuk pontosítható, árnyalható azok puha (befolyásolás vonzás, kooperáció útján) vagy kemény (kényszer általi befolyásolás) hatalmi analízisével.*

A nagyhatalmi képességek gyakorlati vizsgálata azt mutatta, hogy *a demográfia tekinthető az egyedüli egyértelmű, kizárólagos kemény hatalmi képességnek, az összes többi köztes elem.*

---

⁷Leborulással járó istenségnek kijáró tisztelet külsőségei között voltak kötelezettek a „barbárok” bizonyos időközönkénti ajándék átadásra másrésztől. Valamennyi ide érkező delegációtól is ezt a külsőséget követelte meg a 'Középső Birodalom' (császári Kína). Arról, hogy ezt hogyan értékelték a 19. századi, először közeledni, kereskedni, diplomáciai kapcsolatokat fejleszteni kívánó felvilágosult európai britek – akik szintén barbárokként, „nyugati barbárokként” említődnek a Kínai Mennyei Birodalom feljegyzéseiben -, arról Lord Amherst 19. század eleji kínai útja tanúskodik, aki megtagadta a tradicionális szertartást, s ezzel meghiúsult a diplomáciai-kereskedelmi kapcsolat(fejlesztés) a két terület között. (Bővebben: Kissinger 2011/2014)

A 3. kiemelt hipotézis igazolásai és az értekezés következtetései egyben:

1. *A katonai képesség* hagyományosan a kemény erő jelképe, ugyanakkor a képességei *fejlettsége okán a vonzás tárgyát* is képezheti, s *partnerségek erősítésének eszköze* is lehet *missziók*, az oktatásban és tudományban alkalmazottakhoz hasonló *csere kapcsolatok* (hadseregek közötti együttműködések, kiképzési programok) vagy katasztrófahelyzetekben *humanitárius segítségnyújtás* révén. Az Amerikai Egyesült Államokban Robert Gates és nemzetbiztonsági adminisztrációja két, a két eltérő ideológiát képviselő párt színeiben kormányzó elnök egy-egy elnöki ciklusában is kísérletet tett *az erődemonstráció és katonai erőalkalmazás helyett a szíveket és az elméket megnyerni* a külügyi tárcával szoros együttműködésben.
2. *A gazdasági képesség Janus-arcú:*
  - *A gazdaság(i modell) vonzó ereje* mind az *Egyesült Államok (piacgazdaság, mint a jólét szimbóluma, nyertesekhez tartozás érzése)*, mind *Kína (ámulatot kiváltó fejlődési ütem, jólét reménye)* esetében *hatalmi, puha hatalmi erőforrás lehet.*
  - *A hegemon szerepben lévő gazdaság* nemzetközi kapcsolatokban játszott *ragadó/ragasztó, magához vonzó majd rabul ejtő sajátossága köztes elemként* mutatja a gazdasági hatást,
  - *a gazdasági szankciók valamint a vám- és nem vám jellegű külgazdasági korlátozások a kemény hatalmi eszköztárba* sorolandók,
  - *a fejlesztési támogatásokat, asszisztenciát* minden mutató, az elemzések túlnyomó többsége (Joseph Nye is) valamint a *dolgozat is a puha erőforrások közé* sorolja.

/A vizsgált mérési indexek igazolása: A partikulárisan a puha hatalmat mérő, vizsgáló IfG-Monocle 5 részindexe közül az egyik az üzleti innováció, de 2016 óta az innováció mellett 50 faktor között az üzleti márkázást is vizsgálja. A gazdasági modell vonzerejeként definiálható „enterprise” pedig a „Soft Power 30” index által vizsgált öt puha objektív adat egyike./

3. *A dolgozat álláspontja szerint a technológiai fejlettség minden teljesítménye, melyet nem katonai felhasználásra szántak, alkalmazásában személyi jogot korlátozó elemet nem tartalmaz, része egy ország pozitív képének, annak 'márkavédjegye', s így része az ország puha hatalmi eszköztárának.*

(Kína nagy nemzeti viszonyító rendszere, az össznemzeti erő vizsgálatakor, mint minden anyagi tényezőt, a technológiát is a kemény hatalmi tényezők részeként vizsgálja. Ezzel ellentétben valamennyi nyugati – egyben nem kormányzati mérési index – számol a technológiai eredményekkel, termékekkel a puha hatalom mérésének indikátorai között.)

4. *A diplomácia, legyen az akár kétoldalú, akár multilaterális, a kooperáció és csere kapcsolatok eszközeként hagyományosan puha erőképességnek számít. A 21. század tízes éve közepétől azonban bekerült a nemzetközi kapcsolatok szótárába az éles hatalom, mint egy ország manipulatív diplomáciai eszközeinek, politikáinak alkalmazása a célország politikai rendszerének befolyásolására és aláásására. A nyugati sajtó és elit 2020 óta - a pandémia időszakától - emlegeti a farkas harcos diplomáciai („Wolf Warrior Diplomacy”) eszközök használatát, a gyakorlat kezdetét azonban már pár évvel korábban, a disszertációban vizsgált időintervallum végére datálják. A farkas harcos diplomácia szakít a teng hsziao pingi konfrontációt, vitákat kerülő, együttműködő retorika hagyományával,*

konfrontatív és harcias, támogatói hangosan ítélik el a Kínával szembeni kritikákat a közösségi médiában és az interjúkban (Jiang-Westcott 2020). Emellett Donald Trump sem a megnyerő, konfrontációt kerülő retorikájáról volt ismert.

5. *A kulturális hatalomforrást a képességek területén képviselő modellértékek vagy értékrendszer*, melyre állam-, intézmény- és külkapcsolati rendszer is épül, *alapvető puha hatalomforrás*. Egy ország/külkapcsolati szereplő *teljes (civilizációs) kultúráját* jelenti, *a projektálni kívánt intézményrendszerrel a politikai-gazdasági-társadalmi kultúrán át az érték- és eszmerendszeréig* (meghatározó ideológiáig, vallásig, filozófiáig). Soft power erőforrássá válhat egy külpolitikai stratégiában az univerzalisztikusnak tartott amerikai modellértékek terjesztése, közvetítése, mely modellértékek alapértékeit (szabadság, demokrácia, individualizmus) az alapító szerződésbe is belefoglalták. Ahogy soft power erőforrássá, külkapcsolatokat, külpolitikát meghatározó doktrínává válhat a kivételesség tudatával fűszerezett kínai béke és harmónia sugárzása (harmonikus világ, békés felemelkedés doktrínája), valamint Kína kétezer éven át működő külgazdasági és külkapcsolati hálóját jelentő tributary-rendszer filozófiája. Ugyanakkor *értékek nevében kemény hatalmi fellépések is* lehetségesek.

Egy nemzetközi szereplő kulturális erőforrásainak és értékrendszerének (mint nagyhatalmi képesség) közvetlen külpolitikai exportáló szerepénél nagyobb a jelentősége a XXI. században, mint az adott civilizációt meghatározó, időnként determináló alapkarakter. E sajátosság azonban csak áttételesen tárgya e disszertációnak.

4. kiemelt hipotézis: *A vizsgált meghatározó hatalmak nem csak nemzetközi rendszerben betöltött szerepe, politikai működési gyakorlata is nagyban befolyásolja puha és kemény külpolitikai aktivitásaik jellegét, módját.*

Indoklások:

A; Egyrészt, ha azt vetjük össze, hogy **a vizsgált hatalmak milyen puha hatalmi eszközöket** használnak /milyen puha hatalmi területeken aktivizálódnak, **a területek többségében nincs nagy különbség, hangsúlyokban viszont pozíciókülönbségeik okán is van eltolódás.**

Az unilaterális szerepét folyamatosan veszítő, de unilaterális szerepben kommunikáló és működő nemzetbiztonsági állam *Amerikai Egyesült Államok* puha hatalmi eszköztára hasonló egy globális szerepkörben is gondolkodó központi regionális hataloméhoz. *A bi- és multilaterális diplomáciai kapcsolatok, a partnerségek* mellett nagyhatalom esetében azonban *a politikai felsővezetők (elnökök, külügyminiszterek) békekoordinátori szerepe* meghatározó.

A *Kínai Népköztársaságnak* belső fejlődéséhez gazdaságilag folyamatosan tovább kell növekednie, s ehhez békés nemzetközi környezetre van szüksége. *Bi- és multilaterális diplomáciai kapcsolatai* valamint *partnerségei keretében* Kína a vizsgált időszakban (is) *stratégiai partnerségekre* törekedett, *aktívabb részvétellel a nemzetközi szervezetek munkájában*, emellett azonban *alternatív szövetségek építését és multilaterálisabb diplomáciát* ambicionált. *Kizárólag a Dél-kínai tenger szigetvitáit* illetően *ragaszkodott a kétoldalú tárgyalásokhoz* az esetek többségében, ott viszont *ragaszkodott*. Kína államfő- pártfőtitkárainak imázsa *a harmadik világ országaiban* az úgynevezett *győztes-győztes (win-win), elsősorban gazdasági fókuszú, a disszertáció állítása szerint egyértelműen puha külpolitikai együttműködések (beruházások, fejlesztések)* révén javult. A belügyekbe való be nem avatkozás politikája mezsgyéjén nőtt nemzetközi politikai szerepe, befolyása, miközben gazdasági haszonra is szert tett.

A demokrácia exportját többnyire egyediségükből következő köteletségnek érző *fejlett világgal (nem csak az Egyesült Államokkal, annak legfőbb szövetségesével, az Európai Unióval)* szemben Kínában *a politikai eszmék és értékek terén jelentős különbségek* mutatkoznak a rendszer autoriter jellege, a (nyugati értelmű) demokrácia hiánya és az emberi jogokkal kapcsolatos hiányosságok miatt. Az Egyesült Államok Kína gazdasági erejét is többször

értékeli kemény hatalmi expanzióként. Nem véletlen, hogy a fejlett világ országaiban a 2000-es évektől a 2010-es évek végéig sokkal inkább kultúrája révén, a kulturális diplomácia eszközeivel próbált vonzóvá válni. Emellett a win-win gazdaságfejlesztési, befektetési együttműködés kínai politikájának (gazdasági külpolitikai stratégiájának) reális célközönsége eleve a fejlődő világ. *A fejlődő országoknak és a nyugatnak szóló puha hatalmi kommunikáció kettőssége* alakult ki. Míg *Kína vonzás offenzívájának (charm offensive)* célja *a fejlődő országokban kizárólagosan hagyományos puha hatalmi külpolitikai eszközkészlettel átfogó befolyásának, hatalmának megerősítése (globálisan):* fejlesztési modellen, támogatáson, beruházáson, hagyományos kultúrán, külpolitikán és műsorszóráson keresztül, addig *a nyugati országokban* védekező narratívát (is) használ. Egyes elemzők szerint a nye-i koncepcióhoz képest, amely arra fókuszál, hogyan kössünk magunkhoz másokat, hogyan vegyük rá őket, hogy a mi értékeink, működésünk, ajánlatunk szerint cselekedjen („*how to get others to do your bidding*”), a kínai puha hatalom esetében annak védelmi használatát is ki kell emelni. E szerint a *kínai puha hatalom alternatív védekező megközelítése* többnyire *médiaügynökségek akvizíciója* révén, valamint *kínai vállalati tulajdonú szórakoztató és játékiparon keresztül* valósul meg (Yıldırım- Mesut 2020).

B; A két vizsgált hatalom politikai rendszerének működése között másrészt van **egy alapvető különbség, amely meghatározza puha hatalmi külpolitikai aktivitásaikat is.** Az amerikai elnöki ciklusok négy évenként váltják egymást. A hidegháborút követően sem a külügyminiszter személye, sem a törvényhozás két pártja közötti többségi arány nem volt azonos két egymást követő adminisztráció időszaka alatt, még akkor sem, ha azonos elnök kormányozott két cikluson keresztül (sem Clinton, sem G. W. Bush, sem Obama elnöksége alatt). A Kínai Népköztársaság kormányzásának jellegzetessége az egymást négyévente váltó amerikai adminisztrációkkal szemben a kétpólusú világrendszer felbomlása után az, hogy az 1982-ben bevezetett alkotmányi szabályozás megváltoztatásáig (2018, cikluskorlát eltörlése) az államfő-pártfőtitkár két ötéves cikluson keresztül szinte változatlan apparátussal pozícióban maradt, s már megválasztása előtt öt évvel tagja lett az egyetlen párttal közvetlenül összefonódó, lassan cserélődő legfelső döntéshozó testületnek.

4. hipotézis indoklásából adódó alapvető különbség: *a rendszer autokratikus vagy demokratikus jellege mellett vagy ellenére az az időszak, amely egy stratégia, prioritás, irányelv, doktrína kidolgozására és végrehajtására adottá vált, biztosított volt (és biztosított), nem azonos a két ország esetében.*

A Hu Csin-tao államfő-pártfőtitkár által 2005-ben a tartós béke és közös jólét érdekében meghirdetett harmonikus világrend (békés nemzetközi környezet) irányelvei ma is meghatározzák Kína nemzetközi kapcsolatait, a hatalmon lévő elnök-pártfőtitkár külső kommunikációját. A békés nemzetközi környezet a párt legitimitációját is biztosító további folyamatos fejlődéséhez elemi szükséglete Kínának. Továbbá a Made in China stratégiai terv és iparpolitika összevont két ötéves terv keretében nem tíz, tizenöt évre irányozza elő, milyen területű fejlesztések révén váljon világvezetővé Kína a technológia, s kiemelten a mesterséges intelligencia területén három lépcsőfokot jelentő három szakaszban 2030-ra.

Az amerikai adminisztrációk közül a hidegháború után a puha hatalmi dominanciájú külpolitikai stratégiát alkalmazó *amerikai válságkezelő adminisztrációk* (a második G. W. Bush - kormányzat idején Condoleezza Rice és Robert Gates; az első Obama - kormányzat idején Hillary Clinton és Robert Gates) *puha hatalmi, a nyilvános diplomácia eszközeit és katonai puha erőforrásokat (hadseregek közötti együttműködés) is alkalmazó politikái váltak külpolitikai stratégiai prioritássá.* A puha hatalmat kormányzati és külpolitikai prioritássá a felsővezetői kommunikáció szóhasználatában is kimutatható módon megfogalmazó egyetlen adminisztráció az első Obama - kormány volt 2009 és 2011 között. Ekkor jelentett be a külügyminiszter, Hillary Clinton egy /első (és utolsó)/

négyéves tervet a diplomácia és fejlesztés terén (*Quadrennial Diplomacy and Development Review*). A négyéves terv szövege szerint a külügyminisztérium a vezetést a civil társadalom erején keresztül, a civil hatalom erejével („*leading throw civilian power*”) kívánta megerősíteni. A Hillary Clinton nevéhez köthető új nyilvános diplomácia prioritása, a person-to-person kommunikáció előtérbe helyezése, melynek szerepe volt az Egyesült Államokról kialakult kép, imázs módosítása (egy kevésbé toladó hegemon képének megteremtése). A folyamat azonban megtört az Iszlám Állam radikalizálódása következményeként. Az aszimmetrikus háború időszakában, a bekövetkező radikális események tükrében a két adminisztráció törekvései ilyen rövidtávon nem igazolódtak vissza.

2. A külpolitikai aktivitások időszakos elemzésének indokoltsága

Az értekezés két időszakos tagolású szerkezeti egységben, párhuzamosan vizsgálja a két elemzett meghatározó nemzetközi szereplő, az unilaterális hatalmi helyzetű Amerikai Egyesült Államok és a központi regionális hatalom Kína külpolitikai aktivitásait. (Az értekezéstovábbi három elemzőszerkezeti egysége komparatív. Közülük kettő az értekezés állítása szerint sok esetben puha nagyhatalmi képességnek számító technológia és gazdaság releváns jellemzőit elemzi. Ezen alfejezetek folyamatrajzai a két meghatározó nemzetközi szereplő e szektorainak/nagyhatalmi képességeinek jellemzőit, sajátosságait történeti, civilizációs kontextusba helyezik. A harmadik komparatív szerkezeti egység azösszegzés.)

Az 1989 és 2012 közötti időszak mindkét hatalom esetében a soft power aktivitások térnyerésének időszaka. Az új felfegyverkezés 2012-es kezdődátumától azoknak a globális nemzetközi kapcsolatokat is meghatározó jelenségeknek, irányelveknek az elemzése kerül az értekezés fókuszába, amelyek a két hatalom külkapcsolatát alapvetően jellemzik, s melyeknek főként kemény vagy programonkénti puha hatalmi jellege a meghatározó.

2.1. 1989-2012

A kétpólusú világrendszer felbomlásakor a két állam között a nemzetközi kapcsolatokban játszott pozíció jelentősen különbözött. Az Amerikai Egyesült Államok már nem a fél, az egész világ „seriffje” lett, unilaterális helyzetbe került. A Kínai Népköztársaság viszont regionális központi hatalomként, miközben a hidegháború alatt az USA-val az 1970-es évek elején kötött stratégiai szerződés ellenére is megőrizte függetlenségét, s egyben a harmadik világ védelmezője, szószólója volt nemzetközi fórumokon, ekkor globálisan elszigetelődött a Tienanmen téri események, vérengzés miatt. Ilyenkor vonzóvá válni egy központi regionális hatalomnak lételem.

2.1.1. Az Amerikai Egyesült Államok

A hidegháború utáni globális erőviszonyokban bekövetkező változások nem hoztak sok, a puha hatalom mintapéldájaként idézhető külpolitikai lépést az unipoláris helyzetbe került Amerikai Egyesült Államok esetében, ugyanakkor olyan külpolitikákat eredményeztek, amelyek indikátoráivá váltak egy olyan konceptuális analízis 2004-es kidolgozásának, amely nem katonai vagy gazdasági kényszerítő erőre épül, hanem vonzáson, értékeken alapuló együttműködésre. (Az értekezés a már jelzettek szerint Joseph Nye analitikus koncepciójánál kiterjedtebben: gazdasági eszközöket, hatásokat is bevonva értelmezi a puha hatalmi erőforrásokat - több szakértővel és valamennyi, a puha hatalmi hatás mérésére vállalkozó kezdeményezéssel együtt.)

A kétpólusú világrendszert váltó döntéshozó elnök *George H. W. Bush* volt. Amerikát ekkor egyrészt a fukuyamai történelem vége eufórikus hangulat jellemezte, másrészt a nemzetközi viszonyok erőegyensúlyi status quo állapotát (európai keleti blokk megmaradása) fenntartani javasló nemzetközi szakértők, s az ezzel a szemlélettel egészen más indítatásból mélyen egyetértő nyugat-európai vezető politikusok gyűrűje. A *világrendszert váltó elnök nevéhez két történelmi súlyú aktivitás* kötődik, mindkettő a *puha hatalmi külpolitikai*

fellépés kvintesszenciája önmagában, s mindkettő megnyilvánulási formája a felsővezetői kommunikáció volt. Az egyik történelmi súly egy új világregend jelentőségének hangsúlyozása, felvázolása volt⁸ (amely egyben puha hatalmi stratégia indikátorává válható kezdeményezés, s amelyet azonban az amerikai kongresszus azonnal leszavazott, bármilyen politikákba épülés útját elvágva ezzel). A másik kiállítás: a Vasfüggöny lebontása, s ezzel a közös történelmi gyökerekkel rendelkező európai nyugat és kelet közös értékek szerinti egyesítése, valamint az önrendelkezés bevezetése melletti kiállása volt beszédeiben. Beszédei után kemény hatalmi eszközöket nélkülöző nemzetközi folyamatok központi szereplőjének tűnhetett az amerikai elnök és adminisztrációja. Valójában az unilaterális helyzetben lévő hatalom elnöke az adott történelmi pillanatban – annus mirabilis – nagyon nem jelentéktelen szerepben puha hatalmi eszközzel, kommunikációval már működő folyamatok mellé állt, s ezzel elodázott esetleges katonai konfliktusokat is.

Az 1991-es Öböl-háború ugyanakkor a kétpólusú világregendszer felbomlását követően nem a katonai kiadások csökkentését s ezzel a gazdasági növekedést célzó „megosztott béke” (*peace dividend*) utáni vágyat/íránti elvárásokat igazolta vissza. A háború Amerika barátainak és ellenségeinek egyaránt elsöprő hagyományos katonai fölényét mutatta meg (s egyben olyan széles körű együttműködést, kooperációt generált - valaki/valami: az iraki rezsim ellenében -, amelyre azóta sem volt példa).

A két Clinton-kormányzat kül- és biztonságpolitikai elképzeléseit egy tisztán wilsoniánus elv: a demokrácia elterjesztése köré építették, nem mindig pusztán Wilson eszközeivel, többször egyértelmű kemény hatalmi fellépéssel. A kormányzatok, de különösen az első kormányzat stratégiai elképzeléseihez kötődő geoökonómiai szemlélet a globális puha erőképeség jegyében rajzolódott ki minden olyan külgazdasági együttműködés esetében, amelyek megvalósításának, eszközrendszerének nem voltak részei követelményrendszerek, normák kikényszerítései. Szándékaik szerint lehetőséget teremtettek a gazdasági és társadalmi vágyott minta követésére kétoldalú és multipoláris gazdaságdiplomáciai eszközökkel: külgazdasági kapcsolatokkal, szövetségekkel, intézményesedéssel. A geoökonómiai szemlélet jegyében az egész világot átfogó liberális gazdasági rendszer kiépítése volt a cél. A Clinton-kormányzat második ciklusában megnövekedtek (az elsőben is jelen voltak) a kemény hatalmi fellépések a kiterjesztett biztonság, az emberi jogok védelme és a demokrácia kiterjesztése jegyében.⁹ Szomáliában, Haitin és a Balkánon bekövetkezett válságok az amerikai katonai erő újabb bevetését eredményezték. Valójában 1989–1999 között az Egyesült Államok 48 nyílt katonai beavatkozást hajtott végre, míg a hidegháború alatt csak 16-ot.

Ifjabb Bush első kormányzata képviselte a vizsgált időintervallumban a kemény hatalmi politika dominanciáját, prioritását, az első Obama - adminisztráció külpolitikai stratégiai ellenpontját a külkapcsolatokban. George W. Bush két cikluson keresztül kormányzott, s a két adminisztráció ellentétes külpolitikai prioritások jegyében lépett fel elnöksége két ciklusában (ha eltekintünk az elnökség első pár hónapját jellemző visszafogott politizálástól, amit az elődje túlzott militarizmusától és illuzórikus nemzetközi normáitól való elzárkózás jellemezett). Az ok védelempolitikai volt: 2001. szeptember 11-én az amerikai (és globális) gazdasági élet egyik

---

⁸*Towards a New World Order*” („Egy új világregend felé”) című beszéde 1990. szeptember 11-én, a kongresszus két háza előtt hangzott el.

⁹ E fellépések - a kongresszus jelentős mértékű republikánus többsége mellett - a nemzetközi jog és a szerződések növekvő figyelmen kívül hagyásával párosult. (Nagyon összetett reakciókat váltott ki a nemzetközi felhatalmazás nélküli, a kiterjesztett biztonság jegyében indított katonai beavatkozás a boszniai és a koszovói háborúba is. A NATO korlátaira is nyilvánvaló fényt derített a beavatkozás, ugyanakkor mai európai szemmel kikerülhetetlen emberi jogi, humanitárius kiállást jelentett. A konzervatív ideológia e fellépések miatt is komolyan támadta a Clinton-kormányzatot, nem tekintvén nemzeti ügynek a fellépéseket.)

legismertebb jelképének számító Világkereskedelmi Központ ikertoronyházát, valamint az amerikai katonai hatalom szimbólumát, a Védelmi Minisztériumot a világot ledöbbszentő, megsemmisítő rakétatámadás érte idősebb Bush elnök „*Towards a New World Order*” („Egy új világrrend felé”) kongresszusi beszédének 11. évforduló napján. Ezzel az Egyesült Államok kontinentális területét 1814 óta először érte támadás. *9/11 után* a neokonzervatív ideológia mentén új keresztes hadjáratként is emlegetett, egyértelműen *kemény hatalmi politizálás jellemezte/uralta* a külkapcsolatokat.¹⁰*Az afganisztáni és iraki intervenciók villámháborúk és következményei súlyos nemzetközi politikai és morális válságba sodorták az országot.*

Az unilaterális hatalom USA egyediségéről, erkölcsi felsőbbrendűségéről, értékalapú külpolitikájáról kialakított imázs, retorika a második Bush-kormány felállására már sokat veszített fényéből. E második Bush-kormányzat az *Egyesült Államok rekordokat döntőgető nemzetközi népszerűtlensége és a Kongresszusban a demokraták elsöprő többségével* állt fel. A *Condoleezza Rice* vezette külügyminisztérium a volt CIA-vezető *Robert Gates* nemzetbiztonsági minisztériumával karöltve a *felelős és demokratikus kormányzatok* számát kívánta bővíteni a világon és különösen a Közel – Keleten a *nemzetépítés programjának* (valójában államépítés) megvalósítása során. A vezérlő új külügyi stratégia *fókuszában nem kemény erő, hanem a transzformációs diplomácia* állt. Programja a *puha aktivitások jegyében drámai módon kívánta növelni Amerika elkötelezettségét a világgal a diplomáciai missziók people-to-people kapcsolatai, a kommunikáció, s különösen a digitális kommunikáció erősítésével*, valamint a külügyminisztériumi költségvetési források bővítésével (Robert Gates nem csak egyetértése, kongresszusi felhívása szerint). *Ahol ez lehetségessé vált, a 2006 után átalakított, új nevén COIN stratégia jegyében indított katonai fellépéseket is, ahol ez lehetséges volt, kerülni*, illetve azokat a *hadseregek közötti együttműködésekkel transzformálni kívánták*. Vagyis az új, smart stratégiát puha hatalmi aktivitássá kívánták transzformálni minden, nem egyértelműen a radikalizálódott felkelők elleni fellépés esetén. Az első Obama - kormányzat külügyminisztériuma a választások után beépítette külpolitikai aktivitásai közé kezdeményezéseik egy részét (people-to-people kommunikáció, digitális kommunikáció erősítése, Public Diplomacy 2.0). Tette ezt nyilvánvalóan azzal a tapasztalattal együtt, hogy a nemzetépítő transzformációs diplomáciai stratégiával, programmal elérni próbált célközönség nagy része úgy értékelte a közeledést, hogy Amerika egyirányú, üzenet vezérelt információs támadásba kezdett az arab és iszlám világ ellen. (A megalapozott előítéletek mélyen gyökereznek, illetve az előítéletek rendkívül gyorsan mélyülnek abban az esetben, ha a kultúrák távoliak.)

A felsővezetői kommunikációban (szóhasználatban is) kimutatható *kormányzati és külpolitikai prioritássá* a puha hatalom csak az *első Obama - kormányzati idején* vált – közvélemény kutatások kimutatásai szerint az előző (második Bush) kormányzat mindenkor csúcspontot döntőgető népszerűtlenségét követően. Ez volt az első és egyben utolsó amerikai adminisztráció, ahol a puha hatalmi eszközhasználat és külpolitika kiemelt prioritássá vált. Barack Obama a *változás jelöltjeként próbált megjelenni*, vonzerejének része volt már a kampány során a puha erő fontosságának hangsúlyozása és a *vágy Amerika hitelességének helyreállítására*. Egy olyan Amerikáé, amelyik nem gondolja magáról, hogy tudja, mi a legjobb mindenki számára. A 2009. januárban hivatalba lépő elnök elutasította elődei időnkénti keresztes hadjáratot hirdető stílusát, kivételesség tudatát azonban nem. Beiktatási beszéde szerint is Amerika még egyszer készen állt vezetni. Külügyminisztère, Hillary Clinton új nemzeti márka bevezetésére törekedett, *a kevésbé tolagodó hegemon hiteles és felelős szerepében akarták láttatni*

---

¹⁰Az USA hidegháború utáni politizálásában *180 fokos taktikai fordulatot* jelentett a Bush-doktrínaként emlegetett három Bush-beszédben szövetszerűen is kimutatható irányelv a preemptív önvédelem jogosságáról a „lator” államok ellenében, *de stratégiai irányváltást nem hozott. Az intervenciókkal mind Afganisztánban, mind Irakban könnyű lábnyomot kívántak hagyni*, pár hónapos villámháborúk győzelmével.

Amerikát, egy, a digitális forradalom adta lehetőségekre épülő új nyilvános diplomácia bevezetésével, melynek kulcsszavává a *konnektivitás* vált. *Partnerségek révén* adminisztrációjával programjába a *people – to – people* kapcsolatok építése során *bevonta a világ legfejlettebb információ-technológiai vállalati csoportosulását, a GAFAM-ot is*. A program az ISIS radikalizálódása nyomán Hillary Clinton leváltásával eljelentéktelenedett, szinte elhalt.

2.1.2. Kínai Népköztársaság

A Kínai Népköztársaságban a fent jelzettek szerint a *külpolitikai puha hatalmi prioritásokata stratégiákban megfogalmazott irányelvek, programok, doktrínák folyamatos, folytatólagos kidolgozása, megvalósítása jellemezte az egymást 10 évente váltó vezetést átívelően is*. Másrésről az 1989-es Tienanmen-téri eseményeket követő nemzetközi embargó miatt az ország nemzetközi kapcsolatai alapját képező - Tajvan szerepe miatt nem olyan könnyen kiépített - diplomáciai kapcsolatai is megkérdőjeleződtek. Ilyenkor vonzóvá válni egy központi regionális hatalomnak lételem. Az 1978-ban megindult, exportorientált, csodálatot kiváltó gazdasági növekedés, a szocializmus – valójában gazdasági kapitalizmus – kínai jellemvonásokkal nem csak a világ elismerését, a gazdasági irányultságú puha hatalmi külpolitikai eszközök alkalmazási lehetőségeit is növelte (gazdaságdiplomácia, fejlesztési támogatás, kedvező külkereskedelmi kondíciók biztosítása). /Egyben persze involválta a „Nyugat” berögzült és pavlovi reflexként működő Kína - félelmét is./ *Kínának fejlődnie, növekednie kellett, amelyhez nemzeti egység mellett stabil, békés külső környezetre volt szüksége*. A kommunizmus kiüresedése utáni *ideológiai vákuumhelyzetet* több szakértő szerint a *han nemzeti nacionalizmus* töltötte be egy ideje (pl. Nye 2015/2017), azonban a lelkiismereti aggályok zürzavarában az erkölcsi kérdések biztonságpolitikai jelentőségre tettek szert, ami kedvezett a „*harmonia*”, mint *hagyományos (kínai) politikai közösségformáló rendező elv újjászületésének*. Ebben a környezetben, e kondíciók között a kétpólusú világszisztem felbomlása utáni évtizedekben, évtizedekre *kínai diplomáciai alapelvvé és stratégiává puha hatalmi stratégia* vált, mely szerint *Kína egy harmonikus társadalmat építő, népe jólétére törekvő ország, megbízható, felelős gazdasági partner, amely gyors növekedése ellenére sem kelt félelmet, s egy gazdag, igen régi, de életerős kultúrával rendelkezik*. Ennek az alapelvnek, stratégiának *jegyében* fogalmazódott meg 2005-ben a „*harmonikus világ*” *eszménye, doktrínája*.¹¹ Az az év decemberben kiadott „*Fehér Könyv Kína Békés Fejlődésének Útjáról*” külön fejezetet szentelt a témának, azzal a kiegészítéssel, hogy Kínát felelős nemzetközi szereplőként is megemlíti, nyilvánvalóan válaszolva Robert Zoellick akkori amerikai külügyminiszter-helyettes azévi felhívására is, miszerint a nemzetközi politikában Kínától a rendszer felelős résztvevőjeként várt együttműködést. (Zoellick intenciói szerint ez a meglévő nemzetközi rendszerbe való mélyebb és felelős integrálódást jelentette.)

Felsővezetői beszédekben a *kultúraszerepének növelése, hangsúlyozása a puha hatalom, a puha hatalmi külpolitikai aktivitások alapvető erőforrásaként* 2001-től jelent meg.¹² 2007-ben Hu Csin-tao államelnök – pártfőtitkár a pártkongresszuson már egyértelműen, kimondottan a *kulturális puha hatalom növelésének fontosságát hangsúlyozta*. Az ország „*kulturális szuperhatalommá*” *válásának célját - globális szereplőként - 2011-ben a Hu Csin-taotól a hatalmat átvenni készülő Hszi – Csin-ping fogalmazta meg nemzeti célként*. S a disszertációban vizsgált teljes időszak alatt tartotta magát e célhoz puha hatalmiként besorolható megszólalásai és aktivitásai során.

¹¹A kifejezés először Hu Csin-tao államfő-pártelnök ENSZ-ben elhangzott beszédében szerepelt.

¹²2001-ben a nemzeti hatalom és nemzetközi versenyképesség szempontjából is *elengedhetetlennek* minősítették a *kulturális rendszer reformját* (Liu 2002 idézi: Szunomár 2012, p. 141) vagy a *kínai kultúra fejlesztését* (Zemin 2013, p. 519.) a *gazdasági fejlesztés valamint a társadalom nagy többsége igényeinek szem előtt tartása mellett*.

Kínának stabil, békés külső környezetre nem csak éledező (het)ő nagyhatalmi ambíciói miatt volt szüksége. A kínai gazdaság 1978-ban kezdődő két és fél évtizedes exportorientáltsága strukturális problémákat, kiegyensúlyozatlan, instabil növekedést eredményezett. /Óriási környezetkárosítással radikálisan növekedett a társadalmi egyenlőtlenség: a társadalmi szakadék szélesedett, a városok és falvak lakóinak keresete között olyan különbség vált jellemzővé, mint a világ egy másik országában sem (Jang 2010), s ugyancsak sok 100 millió ember esett ki a társadalombiztosításból./A külső stabilitásra gazdasági fejlődési üteme fenntartása, belső egységének megtartása/megteremtése érdekében is elemien volt szüksége. Multipoláris világrendszerre készülve Kína stratégiai partnerségek kialakítására törekedett. Nemzetközi pozíciója erősítése szempontjából is kiemelt szerepet játszott a regionális puha gazdasági és kulturális kapcsolatok építése, fejlesztése a fejlődő világgal (ASEAN, Közép-Ázsia, Afrika, Latin-Amerika).

2.2. 2012-2018

Az új felfegyverkezés 2012-es kezdődátumától a két hatalom külkapcsolatát a globális nemzetközi viszonyokat is meghatározó jelenségek, irányelvek, programok dominálták, amelyeket alapvetően jellemzett azok főként kemény vagy programonkénti puha hatalmi jellege.

Az időszakban a két ország, két nagyhatalom viszonyát egyrészt a globális nemzetközi viszonyokat befolyásoló kemény hatalmi aktivitásokat involváló jelenségek és azok esetleges puha hatalmi feloldási, megoldási kísérletei határozták meg: a Dél-kínai tenger válsága majd az Amerikai Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi háború. Mindkét „jelenség” nagyon nem kismértékű globális nemzetközi befolyással bírt. A 2018. évi kereskedelmi háború mintapéldájává vált annak is, hogy globalizálódott világunkban a nemzetközi gazdasági kapcsolatok ragadó/ragasztó, függőséget eredményező vonása és hatása milyen erővel érvényesül. Egy elhúzódo krízis - a kereskedelmi háború eszkalálódása - a legnagyobb károkat ugyanis nem a vámemelések kereskedelmi forgalmat csökkentő hatása révén okozná/okozta volna (bár okozta), hanem a globális értékláncokra mért romboló hatása révén.

Másrészt Kína 2013-ban évtizedeken átívelő puha hatalmi stratégiai igénnyel meghirdette az új selyemút programját, mint a nem digitális konnektivitáson keresztüli hálózatépítés keretrendszerét. Az eurázsiai kapcsolatrendszer élénkítését megcélzó infrastruktúrális beruházó és kulturális együttműködést élénkítő program kommunikációja szerint egy changyi, azaz a közjóért való cselekvésre szólít fel. Elsősorban külgazdasági (infrastrukturális beruházó) puha hatalmi irányelv, amely megvalósítása a domináns gazdaságokat jellemző ragadó/ragasztó sajátosságokkal bír. Több kritikus elemző szerint az Egy Övezet, Egy Út új kolonizációs politika, más elemzők szerint dominószerű fejlődési folyamatot involválhat a térségben. A kezdeményezés egyben nemzetközi pénzügyi intézményülés kerete, s e minőségében a szabályalkotó szerep kialakításának lehetőségét hordja magában nemzetközi környezetben.

Közvetlen előzmények: az Amerikai Egyesült Államokban a Közel-Kelet rendezését érintő külpolitika fókuszáról a puha hatalom margóra került a második Obama - adminisztráció időszakában, azzal szinte egy időben, hogy Hillary Clinton 2011 őszén meghirdetette a Pivot to Asia irányelvet. Később a kiegyensúlyozás (*re-balancing*) kifejezés terjedt el a stratégiai folyamatot érintően, aminek értelmében a washingtoni vezetés fokozatosan az ázsiai régióra terelte át stratégiai fókuszát. Az új globális katonai stratégiát Obama elnök 2012. januárban jelentette be, miszerint az USA új fókuszok felé fordul az afganisztáni és iraki expanzív háború után. Ázsiát érintően a kiegyensúlyozó politika puha hatalmi gazdaságdiplomáciai aspektusát a mind a kongresszuson, mind a résztvevő ázsiai államokon nagyon nehezen keresztül vitt Trans Pacific Partnership létrehozása jelentette (volna). Ez egyben

egy olyan multilaterális államközi intézmény megalapítását is eredményezte (volna), amely válasz elé állíthatja Kínát, vagy elfogadja a közösség, azaz az USA által alkotott szabályokat vagy elszigetelődésre kárhóztatja magát. Donald Trump elnökké választása utáni egyik első lépése a szabadkereskedelmi egyezmény visszavonása volt, az amerikai munkahelyek védelme, munkahelyteremtés igénye érdekében.

Kemény hatalmi aktivitásai keretében az USA katonai arzenálja csúcsteljesítményű eszközei egy (minőségileg) jelentős részét 2012-től a térségbe irányította, s folyamatos erődemonstrációt gyakorolt. Külpolitikájának fókuszáról a puha hatalom margóra került a második Obama-adminisztráció időszakában. Donald Trump elnökké választását követően a puha hatalmi külkapcsolat építésével ellentétes folyamatok indultak meg. Elnöksége utolsó időszakában a békepolitika és kooperáció fejlesztése jegyében a Trump - adminisztráció kísérletet tett az Egyesült Államok és Kína közötti gazdasági kapcsolatok további diplomáciai rendezésére, sokkal kevésbé militáns légkörben, mint a kereskedelmi háború 2018. decemberi „tűzszüneti megállapodásáé” volt, amelyet további tárgyalások és kereskedelmi egyezmény követtek. Közreadtak továbbá 2020. januárban egy újabb amerikai közel-keleti rendezési béketervet „*Békéből jólétbe*” címmel, melyet az évszázad terveként harangozott be a kabinet. Ugyanebben az évben béke megállapodást írt alá Izrael valamint az Egyesült Emírségek és Bahrein az Egyesült Államok közvetítésével, egy új Közel-Kelet béketerve azonban (ezúttal egyoldalúan) a palesztinok radikális elzárkózó ellenállásán eleve elbukott.

A Kínai Népköztársaságban az alkotmányban rögzítettek szerint 2012-ben tíz év után új államfő-pártfőtítkár került pozícióba. A képességek elrejtése politikájától folyamatosan elmozduló Kína egyre inkább kommunikálta önmagát békésen fejlődő felelős hatalomként 2005-től. Globális szereplő szuperhatalomként Kína Hszi Csin-ping beszédeiben, kommunikációjában jelent meg először. 2011-ben nemzeti célként nevezte meg, hogy az ország kulturális szuperhatalommá váljon. A pártfőtítkári - elnöki hivatalba 2012-ben lépő Hszi Csin-ping megszólalásaiban a Joseph Nye által a puha hatalmi gondolkodás kvintesszenciájának tartott globalizáció és a piaccgazdasági nemzetközi kereskedelem fenntartásának fontossága minden alkalommal szerepel. (Kína kereskedelmének köszönheti az utóbbi bő három évtizedben bemutatott, történelmi léptékekkel mérve is páratlan fejlődését, s a globalizációnak köszönhetően vált a világ gyárává.) Ezeket az elveket a tárgyalt időszak végéig, 2018. decemberig hangoztatta Hszi, a reform és nyitás 40. évfordulójára emlékező beszédéig, akkor azzal a kiegészítéssel, hogy az évfordulón kiemelte *Kína több ezeréves hagyományra visszanyúló külkereskedelmi filozófiáját: a gazdasági együttműködésből fakadó kölcsönös előnyöket, a win-win szituációt.* E gazdaságfilozófia, gyakorlatban gazdaságdiplomáciai, fejlesztéspolitikai irányelv Kína esetében a fejlődő országokkal való együttműködési kapcsolataiban volt realitás, ahol Kína a domináns gazdasági partner volt. (S természetesen ez azóta sem változott.) Emellett az államfő-pártfőtítkár kihangsúlyozta az évfordulón Kína fejlődése saját belső útját. Fordulópontnak Kína önpozicionálásban a 2017. októberi pártkongresszus volt tekinthető több tekintetben. Ekkor jelentette be az államfő - pártfőtítkár az alkotmányba is foglalt *teljes hatalomkoncentrációt, a 'fékek és egyensúlyok' kiiktatásáta* döntéshozatali folyamatokból, s ekkortól változott Kína önmagáról sugárzott képe is. Hszi elnök nagy ívű kongresszusi programbeszédében arra helyezte a hangsúlyt, hogy *Kína új korszakába lépett, s központi szerepet kell játszania a világban.* Olyan új korszak nyitányáról beszélt, amelyben *Kína a nyugat számára nem csak gazdasági és kulturális kihívást, de ideológiai, világnézeti, társadalomszervezési alternatívát is jelent.* Egy alternatívát kínáló, rivális globális nagyhatalommá válás igényét jelentette be ezzel. Ugyanakkor realistiként megjegyezte, hogy Kína 2017-ben nem szuperhatalom, hadserege is csak 2040 körül válhat első

osztályúvá. Kína „békés felemelkedésnek” nevezi saját útját, a hadsereg reformja jegyében pedig az állomány csökkentésével párhuzamosan a haditengerészet és a légierő fejlesztése vált prioritássá.

A nemzetközi rendről alkotott jövőképe, a „harmonikus világ” koncepció jegyében nemzetközi fórumokon és pártkongresszusokon a globalizáció valamint a piacgazdasági nemzetközi kereskedelem alapvető fontosságát hangsúlyozta a nemzetközi kapcsolatokban Hszi Csin-ping. A kormányfő - pártfőtitkár és pártapparátusa Kína globális központi szereplővé válását, „békés felemelkedését” belpolitikai síkon alkotmánymódosítással, az egyszemélyi vezetés visszaállításával gondolta megvalósíthatónak a vizsgált időszak végén. A hadseregben, a pártban a(z) egyébként valóban döbbenetes mértékű és mélységű korrupció felszámolása jegyében a legtöbb elemzés szerint leszámolt riválisaival, politikai ellenfeleivel. Napvilágot láttak a börtönökben alkalmazott hírhedt kínzási módszerek. A hatalom koncentrációját az ajándékozási, juttatási, lekenyerezési kultúrához szokott Kínában eluralkodott korrupció felszámolása, a reformok véghezvitele, a fejlődés/növekedés fenntartása egyetlen lehetőségeként kommunikálták. (Ugyanezek a folyamatok biztosították, jelentették a párt legitimitását is évtizedek óta.)

Mint a fenti gyakorlati elemzési példák is mutatják, a puha hatalom a kormányok számára nehezebben kezelhető eszköz, mint a kemény hatalom. A kemény erő hatása gyors, a puha erőé lassú. Mindezzel együtt összegzésként az értekezés következtetése az, hogy a puha hatalmi befolyásolás lehetőségeinek jelentősége, súlyának komolyabb figyelembe vétele - különösen az új felfegyverkezés időszakában - rendkívül lényeges, sőt elengedhetetlen. Akkor is az, ha sajátosságából következően komolyabb súlyú hatása (nem direkt, indirekt hatás) többnyire hosszabb – nagyon nem rövid - időintervallumban következik be. Nem azzal a céllal, akkor alkalmazandó, alkalmazható hatásosan, amikor a közhangulatban, közvéleményben bekövetkező gyors (többször radikális) változások eredményeit jelző választási visszaigazolási gyorsteszt pozitív eredményét kívánják elérni puha dominanciájú külpolitikai stratégiával és eszköztárral.

Főbb hivatkozások

A lista terjedelmi okok miatt csak másodlagos forrásokat, elemző szakirodalmat tartalmaz

Alison, Graham (2015): 'The Thucydides Trap: Are the U.S. and China Headed for War?' In: *Atlantic*, 24 September

Anholt, Simon (2007): The Theory of Competitive Identity. In: *Competitive Identity. The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. London, Palgrave Macmillan, pp. 25-42.

Armitage, Richard L. – Nye, Joseph S. Jr.(2007): *A Smarter, More Secure America: A Report of the CSIS Commission on Smart Power*. Washington D. C.: Center for Strategic and International Studies, 11 December [online] <https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/071106_csissmartpowerreport.pdf> Forrás: Center for Strategic and International Studies

Bacevich, Andrew J (2005): *The New American Militarism*. Oxford: Oxford University Press.

Baldwin, D.A. (2016): *Power and international relations: a conceptual approach*. Princeton: Princeton University Press.

Barber, Benjamin R. (1992): 'Jihad vs McWorld' [online] <<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1992/03/jihad-vs-mcworld/303882/>> Forrás: The Atlantic Archives

Breuning, Marijke (2011): Role theory research in international relations. In: Sebastian Harnisch – Cornelia Frank – Hanns W. Maull (Eds.): *Role Theory in International Relations. Contemporary Approaches and Analyses*. New York: Routledge.

- Chitty, Naren and alii. (eds.) (2016): *The Routledge handbook of Soft Power*. New York: Routledge
- Cox, Michael, Parmar, Inderjeet (ed.) (2010): *Soft Power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives*. New York: Routledge
- Dudlák Tamás (2021/22): *A közeli kelet: Törökország és iraki Kurdisztán kapcsolatának átalakulásai (1991–2017.)* Doktori értekezés. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem
- Edney, Kingsley – Rosen, Stanley – Zhu, Ying (2020): *Soft Power With Chinese Characteristics: China's Campaign for Hearts and Minds*. New York: Routledge
- Holsti, Kalevi J. (1970): National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy. *International Studies Quarterly*, 1970/14, pp. 233–309.
- Csizmadia, Norbert szerk. (2017): *Az új selyemút geoökonómiai és geopolitikai összefüggései*. [online] http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/3282/1/selyemut_gfoldrajz_csizmadian.pdf
- Eszterhai Viktor (2017-18): *A guanxi múltja, jelene, jövője – egy alternatív kínai külpolitikai modell*. PhD Értekezés, Budapest: Eötvös Lóránd Tudományegyetem
- Glaser, Bonnie S. and Melissa E. Murphy (2009): Soft Power with Chinese Characteristics: the Ongoing Debate. In: McGiffert, Carola (ed.): *Chinese Soft Power and Its Implications for the United States – Competition and Cooperation in the developing World*. Washington DC: Center for Strategic and International Studies, pp. 10-26, ISBN 978-0-89206-558-5
- Gray, Colin (2007): *War, Peace and International Relations: An Introduction to Strategic History*. Abingdon and New York City: Routledge
- Hallams, Ellen (2011) 'From Crusader to Exemplar: Bush, Obama and the Reinvigoration of America's Soft Power'. In: *European Journal of American Studies*, Spring pp. 1-25. <file:///C:/Users/User/Downloads/ejas-9157.pdf>
- Hettyey András (2018): Új perspektívák a külpolitika elemzésében, a szerepelmélet és gyakorlat alkalmazása Németország példáján. In: *Hadtudományi Szemle*, IX. évfolyam 2. szám, pp. 127-141. [file:///C:/Users/User/Downloads/benkemaria-epa02463-hadtudomanyi-szemle-2018-02-127-141%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/benkemaria-epa02463-hadtudomanyi-szemle-2018-02-127-141%20(2).pdf)
- Ikenberry, John (2006): *Liberal Order and International Ambition*. Cambridge: Polity
- Jacques, Martin (2009): *When China Rules the World - The End of the Western World and the Birth of a New Global Order*. London: Penguin Books. ISBN 978-1-59420-185-1
- Jang, Jao (2010): 'The End of Beijing Consensus Can China's Model of Authoritation Growth Survive?' In: *Foreign Affairs*, 2 February
- Jordán Gyula (2007): 'A kínai reformfolyamatot kísérő ideológiai áramlatok és viták 1979-től napjainkig.' (I. rész). In: *Kül-Világ*, V. évfolyam, 3-4, pp. 1-27. ISSN 1785-5284
- Jordán Gyula (2010): 'A kínai soft power kérdéséhez'. In: *Nemzet és Biztonság*. Június, pp. 50-65.
- Kiss J. László (2011): Biztonságelméletek. In: Gazdag Ferenc (ed.): *Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika*. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
- Kiss Judit (2018): *Átalakulóban a világkerkedelem?* Budapest: MTA KRTK Világgazdasági Kutatóintézet. 51 pp. <https://mta.hu/data/dokumentumok/doktori_tanacs/VilagKer-KissJ-VTT191218.pdf>
- Kissinger, Henry (1994): *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster
- Kissinger, Henry ([2011] 2017): *Kínáról*. Budapest: Antall József Tudásközpont Fordította: Magyarics Tamás
- Kurlantzick, Joshua (2007): *Charm Offensive: How China's Soft Power Is Transforming the World . A New Republic Book*. New Haven and London: Yale University Press
- Lord, Carnes (2006): *Losing Hearts and Minds? Public Diplomacy and Strategic Influence in the Age of Terror*. New York: Praeger
- Magyarics Tamás (2010): Az amerikai külpolitikai önkép és a hidegháború logikája. In: *MKI-tanulmányok T-2010/1*. Budapest: Magyar Külügyi Intézet pp. 1-13.
- Magyarics Tamás (2012): Állandóság és változás az Egyesült Államok külpolitikai identitásában és eszköztárában. In: *MKI-tanulmányok T-2012/3*. Budapest: Magyar Külügyi Intézet pp. 1-14.

- Magyarics Tamás (2014 b): *Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: érdekek és értékek*. Budapest: Antall József Tudásközpont
- Mead, Walter Russell (2004): America's Sticky Power. In: *Foreign Policy* No. 141 March/April pp. 46-53. <<https://foreignpolicy.com/2009/10/29/americas-sticky-power/>>DOI:10.2307/4147548
- Monocle <<https://monocle.com/>>[online]
- Nye, Joseph S. (1990): *Bound to Lead: The Changing nature of American power*. New York: Basic Books
- Nye, Joseph S. (2002): *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go it Alone*, New York: Oxford University Press.
- Nye, Joseph S. (2004): *Soft Power. The Means to Success in the World Politics*. New York: Public Affairs
- Nye, Joseph S. (2009): Get smart: Combining Hard and Soft Power. In: *Foreign Affairs*, 88, no.4. pp. 160-63.
- Nye, Joseph S. (2011): The war on soft power. In: *Foreign Policy*, 12 April <https://foreignpolicy.com/2011/04/12/the-war-on-soft-power/>
- Nye, Joseph S. (2013): Hard, Soft, and Smart Power In: Cooper, A.F.-Heine, J.- Thakur, R. (ed.) *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* Oxford: Oxford University Press DOI:10.1093/oxfordhb/9780199588862.001.0001
- Nye, Joseph S. ([2015] 2017): *Véget ér-e az amerikai évszázad?* Fordította: Magyarics Tamás. Budapest: Antall József Tudásközpont
- Nye, Joseph S. (2019): *Do Morals Matter? Presidents and Foreign Policy from FDR to Trump*. Oxford: Oxford University Press
- Nye, Joseph (2021): Soft Power: the evolution of a concept. In: *Journal of Political Power*, Vol. 14., The Changing Faces of Power 1979 – 2019, pp. 196-208 <https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>
- Olivie, Iliana and Manuel Gracia (2020): *Regional or global player? The EU's global profile*. Elcano Policy Papers, April. Madrid: Elcano Royal Institute <<http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/2fb3b96a-d542-47b5-8c2e-5fdc40e1f6de/Policy-Paper-Regional-or-regional-player-EUs-international-profile.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=2fb3b96a-d542-47b5-8c2e-5fdc40e1f6de>>
- Persuasion and Power in the Modern World*. House of Lords Select Committee on the Soft Power and the UK's Influence Report of Session 2013-14 London: Authority of the House of Lords 155 p. <<https://publications.parliament.uk/pa/ld201314/ldselect/ldsoftpower/150/150.pdf>>
- Quessard, Maud (2019): Rebranding Soft Power: Assessing Obama's Smart Power Strategies. In: *Études Anglaises*, Vol. 72, 4 October, pp. 469 - 485
- Rác Lajos (2007): *A kínai össznemzeti erő növekedésének hatása a nemzetközi kapcsolatokra és a nagyhatalmak geostratégiai törekvéseire* PhD disszertáció. Budapest: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
- Rác Lajos (2008): A kínai fegyveres erők fejlesztése a regionális és a globális biztonság tükrében. In: Inotai-Juhász (szerk.): *A változó Kína II. Kína a nemzetközi politikai erőterben*. Budapest: Világgazdasági Kutatóintézet, pp. 7-72
- Ruffini, Pierre-Bruno (2015): *Science et diplomatie. Une nouvelle dimension des relations internationales*. Paris: Éditions du Cygne
- Salát Gergely (2010): Kína puha ereje. In: *Kommentár* 6. pp. 100-113. <[file:///C:/Users/Peaq/Downloads/Kina_puha_ereje%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Peaq/Downloads/Kina_puha_ereje%20(1).pdf)>
- Samaan, M. M. (2019): *The Nile Development Game. Tug-of-War or Benefits for All?* Cham: Springer.
- Soft Power 30, The (2005-19) <<https://softpower30.com/>>[online]. Forrás: Portland and University of South California Center on Public Diplomacy
- Szunomár Ágnes (2012-2013): *Kínai nagyhatalmisság*. PhD disszertáció Budapest: BCE Világgazdasági Tanszék
- Tálas Barna (2011): Mi a „kínai modell? In: Inotai András - Juhász Ottó (szerk.): *Kína belső viszonyai*. Budapest: MTA VKI-MeH Stratégiai Kutatások. pp. 297-332, ISBN 978-963-301-561-2

Tálas Péter (2015): *Hatalmi erőviszonyok a világban*. Előadás prezentáció vázlat <http://archiv.netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/talas-peter-halatalmi-eroviszonyok-a-vilagban.original.pdf> Forrás: NKE NETK Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

Yıldırım, Eliküçük Nilgün and Aslan Mesut (2020) 'China's Charm Defensive: Image Protection by Acquiring Mass Entertainment' In: *Pacific Focus*, 35:1 pp. 141–171

A szerző témához kapcsolódó publikációi

magyar nyelven:

Pál Melinda (2021): A puha hatalmi gondolkodás és befolyásolás ideológiai előfutárai. A vonzás külpolitikai erejét analizáló koncepció eredettörténete. In: *Nemzet és Biztonság*, 2021/4 pp. 110-139 DOI: 10.32576/nb.2021.4.5

Pál Melinda, 'A puha hatalom elméleti és 'hatalom-politikai' térnyerése a kétpólusú világrendszer felbomlásától' In: *Nemzet és Biztonság* Megjelenés előtt, várható megjelenés: 2022/2

idegen nyelven:

Elérhetőség a nyilvános MTMT oldalon:<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10070804>

Pál Melinda (2018): The Origin of the Soft Power Analytical Concept: A Philosophical and Historical Approach of Political Theories, Concepts, and Practices based on „Western’ Ideals”. In: *Grotius*. Online scientific journal of the Institute of International Studies, Corvinus University of Budapest. pp. 22 <<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=CWHEXK>>

[Pál Melinda \(2018\): The Power of Attraction, Persuasion, and Co-operation: Soft Power Areas](#). In: *Grotius*.

Online scientific journal of the Institute of International Studies, Corvinus University of Budapest. pp. 15

<<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=EEVEAV>>

[Pál Melinda \(2018\): Soft law as a co-optive force](#) In: *KÖZ-GAZDASÁG* 14 p. Offline megjelenés előtt, 2021 Online First,

<[View of SOFT LAW AS A CO-OPTIVE FORCE \(retp.eu\)](#)>